

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Lenky Kaniové a soudců JUDr. Marie Žiškové a JUDr. Zdeňka Kühna v právní věci žalobce: **Véska - náš domov, občanské sdružení**, se sídlem Véska 36, Dolany, zastoupen JUDr. Ladislavem Lamačem, advokátem se sídlem Palackého 4, Olomouc, proti žalovanému: **Krajský úřad Olomouckého kraje,** se sídlem Jeremenkova 40a, Olomouc, o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 21. 12. 2011, čj. KUOK/134011/2011, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 4. 4. 2012, čj. 22 A 26/2012 - 34,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žalobce **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

III. Žalovanému **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

I.
Vymezení věci

[1] Krajský soud v Ostravě usnesením označeným v záhlaví tohoto rozsudku zamítl žádost žalobce o osvobození od soudních poplatků v řízení o žalobě proti rozhodnutí žalovaného. V odůvodnění napadeného usnesení krajský soud s odkazem na ustálenou rozhodovací praxi zdejšího soudu (usnesení rozšířeného senátu ze dne 27. 5. 2010, čj. 1 As

70/2008 - 74, publ. pod č. 2099/2010 Sb. NSS), uvedl, že žalobcem uváděné skutečnosti - absolutní nemajetnost a absolutní bezpříjmovost - zcela zjevně ukazují na to, že údaje o svých příjmech buď záměrně zamlčuje anebo jeho samostatná entita slouží fyzickým osobám (členům žalobce) k prosazování jejich zájmů a získání výhod, kterých by samy dosáhnout nemohly (osvobození od soudních poplatků). Z tohoto důvodu posoudil věc žalobce jako případ předvídaný shora cit. rozhodnutím NSS a žádosti žalobce nevyhověl.

II.
Stručné shrnutí argumentů v kasační stížnosti a vyjádření žalovaného

[2] Žalobce (dále jen „stěžovatel“) podal proti usnesení krajského soudu včasnou kasační stížnost z důvodů, které podřadil pod § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s. Namítá, že krajský soud bez jakýchkoliv zjištěných faktů a v naprostém rozporu se skutečnostmi dovodil podezření na nečestné, ne-li nezákonné, praktiky stěžovatele. Dle názoru stěžovatele by neměly být presumpce podobného charakteru součástí usnesení soudu. Takové argumenty ho staví do nerovnoprávného postavení. Stěžovatel o sobě v kasační stížnosti tvrdí, že je občanským sdružením usilujícím o ochranu životního prostředí na malé obci a svá tvrzení o neziskové činnosti a záměrech dokládá zápisem ze schůze výboru ze dne 20. 1. 2012, která se konala po podání žaloby, na které výbor schvaloval zprávu o svém hospodaření a zprávu o své činnosti za rok 2011. Z uvedených důvodů navrhuje, aby zdejší soud napadené usnesení zrušil a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení.

[3] Žalovaný se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

III.
Právní posouzení Nejvyšším správním soudem

[4] Nejvyšší správní soud nevyzýval stěžovatele k uhrazení soudního poplatku podání kasační stížnosti. Neučinil tak s ohledem na ustálenou judikaturu zdejšího soudu, dle které by se v případě kasační stížnosti podané proti rozhodnutí o nepřiznání osvobození od soudních poplatků takový postup nejevil smysluplným a ani by nesvědčil hospodárnosti a rychlosti celého řízení (viz zejména rozsudky ze dne 24. 10. 2007, čj. 1 Afs 65/2007 - 37, nebo ze dne 28. 4. 2004, čj. 6 Azs 27/2004 - 41, publ. pod č. 486/2005 Sb. NSS; všechna zde uvedená rozhodnutí NSS jsou dostupná na www.nssoud.cz).

[5] Nejvyšší správní soud dále zkoumal napadené usnesení v souladu s § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s. vázán rozsahem a důvody, které stěžovatel uplatnil ve své kasační stížnosti. Neshledal přitom vady, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

[6] Kasační stížnost není důvodná.

[7] Zdejší soud se zabýval otázkou, zda krajský soud pochybil, pokud žádost stěžovatele o osvobození od soudních poplatků zamítl [§ 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.], zda své rozhodnutí dostatečně odůvodnil [§ 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.]. K tomu zdejší soud uvádí následující.

[8] Ustanovení § 36 odst. 3, věta první s. ř. s., stanoví, že „[ú]*častník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno.*“

[9] Cílem uvedeného ustanovení je formou individuálního osvobození od soudních poplatků, chránit účastníka řízení nacházejícího se v nepříznivých majetkových poměrech před nepřiměřeně tvrdým dopadem poplatkové povinnosti. Institut osvobození od soudních poplatků přitom představuje toliko určitou výjimku ze zákonné poplatkové povinnosti, nikoli institut umožňující bezbřehý, bezplatný přístup k soudu (k tomu srov. např. rozsudek NSS ze dne 16. 7. 2009, čj. 9 Ans 6/2009 - 71).

[10] Podrobně se Nejvyšší správní soud k problematice žádostí o osvobození od soudních poplatků neziskových právnických osob vyjádřil v usnesení rozšířeného senátu ze dne 27. 5. 2010, čj. 1 As 70/2008 - 74, ve věci *Ateliér pro životní prostředí, o. s.*, publ. pod č. 2099/2010 Sb. NSS. Na něj odkázal i krajský soud. Uvedené rozhodnutí dopadá i na nyní posuzovanou věc, jakkoliv se tam uvedený právní názor vztahuje k právní úpravě účinné do 31. 12. 2011.

[11] Rozšířený senát ve svém usnesení konstatoval, že „[p]*ři posuzování podmínek pro osvobození od soudních poplatků soud podle § 36 odst. 3 věty první s. ř. s. zkoumá, zda právnická osoba má dostatečné prostředky. Pokud právnická osoba vědomě uspořádá svoji činnost tak, aby dlouhodobě setrvávala bez dostatečných finančních prostředků, ačkoliv jejich vynakládání v souvislosti s vykonávanou činností je obvyklé a nezbytné, nelze takovou právnickou osobu zpravidla osvobodit od soudního poplatku ve smyslu § 36 odst. 3 s. ř. s.*“. Jinými slovy, v konkrétním případě je potřeba vždy zkoumat, zda žádající právnická osoba skutečně dostatek finančních prostředků na prosazování svých práv před soudem nemá, anebo, zda tento nedostatek pouze předstírá. Rozhodující pro posouzení této otázky je dle rozšířeného senátu NSS skutečnost, zda „*právnická osoba dlouhodoběji funguje v souladu s účelem (cílem), pro který byla založena či který je předmětem její činnosti, aniž by ovšem byla schopna takové fungování zabezpečit ze zdrojů, které má sama právně k dispozici.*“ Pokud by tomu tak bylo „*je to indicií, že ve skutečnosti ekonomické zázemí takové osoby tvoří lidé podílející se přímo či nepřímo, zjevně či skrytě na její činnosti. Takové dlouhodobé fungování tedy naznačuje, že skutečné ekonomické možnosti dané právnické osoby jsou větší než rozsah majetku, který jí (formálně) právně patří, a že ve skutečnosti netrpí nedostatkem prostředků, neboť žádná právnická osoba nemůže jako skutečně samostatná entita dlouhodobě existovat bez dostatečného majetkového zázemí pokrývajícího náklady na její činnost. Důkazní břemeno k prokázání, že nemá dostatek prostředků, nese účastník řízení*“ (viz bod 25 cit. usnesení). Je evidentní, že pasáže usnesení krajského soudu, s nimiž stěžovatel polemizuje, mají původ právě v tomto usnesení rozšířeného senátu.

[12] Zákonem č. 303/2011 Sb. došlo s účinností od 1. 1. 2012 ke změně § 36 odst. 3 s. ř. s. Podmínky pro přiznání osvobození od soudních poplatků jsou oproti předchozí právní úpravě ještě přísnější, neboť plné osvobození, kterého se stěžovatel domáhá, lze přiznat již jen zcela výjimečně, tj. v případech, kdy k tomu budou dány zvlášť závažné důvody.

[13] V daném případě poté, co stěžovatel požádal o osvobození od soudních poplatků, krajský soud vyzval stěžovatele přípisem ze dne 27. 3. 2012 (č. l. 23 soudního spisu) k doložení majetkových poměrů. Stěžovatel na tuto výzvu reagoval vyjádřením ze dne 28. 3. 2012, ve kterém mimo jiné uvedl, že k žádosti o osvobození od soudních poplatků předkládá pouze originál písemného prohlášení RNDr. L. Š., člena výboru stěžovatele a jeho revizora, o stavu majetku a financí stěžovatele. Jiné písemné doklady prý nejsou k dispozici. V prohlášení se velmi stručně prohlašuje, že „1*) Véska – náš domov, o. s., nevlastní žádný majetek, 2) sdružení dosud nevybralo žádné členské příspěvky a nemá žádné jiné příjmy, 3) Véska – náš domov, o. s., nedisponuje žádnými financemi, proto není vedeno účetnictví ani nebyla provedena registrace na FÚ*“ (č. l. 27). K prokázání svých majetkových poměrů dále navrhl výslech RNDr. L. Š. Soudní poplatek stěžovatel mezitím zaplatil.

[14] Z výše uvedeného prohlášení vyplývá, že členství v občanském sdružení Véska – náš domov (stěžovatel) není podmíněno členskými příspěvky.

[15] Krajský soud tak zjevně v napadeném usnesení vycházel z tvrzení, které doložil sám stěžovatel. Tvrdí-li stěžovatel, že model jeho fungování je vědomě zorganizován tak, že jeho členové nejsou povinni hradit členské příspěvky, a současně nemá žádné jiné zdroje příjmů, je evidentní, že stěžovatel úmyslně udržuje stav, kdy zůstává dlouhodobě bez finančních prostředků (srov. bod 25 usnesení RS NSS ve věci *Ateliér pro životní prostředí,* cit. v bodě [10] shora). Stěžovatel hodlá plnit stanovené cíle (zejména v souvislosti s předvídaným územním plánem obce), způsob vytváření materiálních a finančních prostředků na jejich realizaci však chce řešit až poté, co mu konkrétní náklady vzniknou. To není akceptovatelné. Krajský soud proto žádosti stěžovatele nevyhověl. V žádném případě nespekuloval o tom, jak stěžovatel naznačuje v kasační stížnosti, zda se za stěžovatelem skrývají osoby s jinými, nečestnými či nezákonnými cíli. Krajský soud pouze konstatoval, že nemajetnost stěžovatele tak, jak jí deklaroval, posoudil z hlediska přiznání osvobození od soudních poplatků za nedůvodnou.

[16] S názorem krajského soudu se zdejší soud zcela ztotožňuje. Je věcí sdružení jako právnické osoby, jakým způsobem si zorganizuje svůj model fungování tak, aby vytvářelo prostředky na svou činnost (byť i nepravidelnou) a bylo tak s to své náklady nést samo. Situace, kdy stěžovatel nepočítá s vedením soudních sporů, nemůže bez dalšího znamenat, že by měla být povinnost základního materiálního zajištění stěžovatele při prosazování jeho práv automaticky přesouvána na stát (srov. k tomu rozsudek NSS ze dne 20. 7. 2011, čj. 1 As 52/2011 - 36, ve věci *OSMPB, občanské sdružení*, bod 19). Není proto ani pravda, že by krajský soud rozhodl, aniž by zjistil rozhodná fakta, jak se snaží tvrdit stěžovatel.

[17] Podmínky pro přiznání osvobození od soudních poplatků tedy nebyly splněny. Stěžovatel sice vlastními tvrzeními doložil, že momentálně dostatek prostředků na zaplacení soudního poplatku nemá, avšak s ohledem na právní závěry plynoucí z ustálené rozhodovací praxe současně potvrdil, že tyto prostředky záměrně nevytváří, ba se ani vytvářet nepokouší, ač mu v tom nic nebrání. Výše soudního poplatku za podání žaloby (3.000 Kč) představuje přiměřené materiální riziko pro případ stěžovatelova neúspěchu. Na věc by mohlo být nahlíženo jinak, pokud by byla výše soudního poplatku nepřiměřeně

vysoká nebo pokud by stěžovatelova aktuální finanční situace byla odůvodněna např. náhlou změnou finančních toků, nutností podat větší počet žalob v krátkém období či jinou obdobně závažnou změnou okolností a z toho vzniklými potížemi (k tomu srov. rozsudek ze dne 19. 1. 2011, čj. 2 As 88/2010 – 76, ve věci *Vulpes Polar*, resp. usnesení RS NSS ve věci *Ateliér pro životní prostředí,* cit. v bodě [10] shora, bod 31). Stěžovatel však v tomto případě žádnou z těchto skutečností ani v kasační stížnosti ani v řízení před krajským soudem neuvedl.

[18] S osvobozením od soudního poplatku soudem nelze počítat v každém případě tvrzené nemajetnosti. Jinak by mohlo docházet ke zvýhodňování určité skupiny subjektů (zde neziskových právnických osob), aniž by k tomu byla dána opora v zákoně. V této souvislosti kasační soud znovu připomíná, že ve věci přiznávání osvobození od soudních poplatků jde vždy o postup výjimečný, zcela závislý na podkladech, které stěžovatel k žádosti doloží, a na jeho tvrzení. Zároveň je nutno dodat, že v případě úspěchu ve věci bude stěžovateli svědčit právo na náhradu nákladů řízení proti neúspěšnému účastníkovi.

[19] Nejvyšší správní soud proto neshledal námitky stěžovatele za důvodné. Důkaz zápisem ze schůze výboru stěžovatele ze dne 20. 1. 2012 již zdejší soud neprováděl, neboť nic nebránilo stěžovateli, aby jej předložil již ke své žádosti o osvobození směřované ke krajskému soudu. Stěžovatel však dne 28. 3. 2012 tvrdil, že jiné písemné doklady nemá (viz bod [13] shora).

IV.
Závěr a náklady řízení

[20] Nejvyšší správní soud tedy shledal námitky stěžovatele nedůvodnými. Jelikož v řízení nevyšly najevo ani žádné vady, k nimž musí kasační soud přihlížet z úřední povinnosti (§ 109 odst. 4 s. ř. s.), zamítl kasační stížnost jako nedůvodnou (§ 110 odst. 1, poslední věta s. ř. s.).

[21] O náhradě nákladů řízení bylo rozhodnuto v souladu s § 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel, který neměl v tomto řízení úspěch, nemá na jejich náhradu právo. Žalovanému nevznikly v řízení o kasační stížnosti žádné náklady, proto mu Nejvyšší správní soud náhradu nákladů řízení nepřiznal.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 14. června 2012

JUDr. Lenka Kaniová
předsedkyně senátu